

1982/83:92

Tisdagen den 8 mars

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 28 februari.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Anders Andersson (m), Västerfärnebo, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. den 8 mars 1983 sedan Eva Bergqvist (m) av sagt sig sitt uppdrag.

Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Tomas Salzmänn (m), Västerås.

Valprovsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 8 mars 1983

Bengt Hult

/Sven-Georg Grahn

3 § Svar på fråga 1982/83:261 om forskarutbildningens meritvärde

Anf. 1 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig när jag avser att utfärda de i 1982 års forskningspolitiska proposition berörda riktlinjerna för att öka meritvärdet av forskarutbildning vid tjänstetillsättning och tjänstebefordran. Riktlinjer av detta slag faller inom civilministerns ansvarsområde. Jag besvarar frågan efter samråd med honom.

I propositionen 1981/82:106 framhöll föredraganden att det återstod en del frågor att bereda innan slutlig ställning kunde tas till eventuella riktlinjer för

*Om forskarutbild-
ningens meritvärde*

meritvärdet av forskarutbildning vid tjänstetillsättning m. m.

Civilministern har nyligen efter bemyndigande av regeringen tillkallat en särskild utredare för att se över bl. a. en del av de nuvarande principerna för värdering av meriter när statligt reglerade tjänster tillsätts. Enligt sina direktiv (Dir 1983:9) skall utredaren också se över meritvärdet av bl. a. deltidsarbete, vård av barn, studieledighetstid, språkkunskaper och utlands-tjänstgöring. Vi har bedömt det som lämpligt att den ytterligare beredningen av frågan om meritvärdet av forskarutbildningen vid tjänstetillsättning ingår som ett led i denna översyn.

Enligt direktiven skall utredarens arbete slutföras under år 1983. Enligt min bedömning bör regeringen därför kunna ta ställning till de berörda frågorna under nästa år.

Anf. 2 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! En av de viktigaste forskningspolitiska frågorna är faktiskt just denna, frågan om riktlinjer för att öka meritvärdet vid tjänstetillsättning och tjänstebefordran.

Det är riktigt, som utbildningsministern framhåller i sitt svar, för vilket jag tackar, att jag i forskningspropositionen skrev att det fanns en del ytterligare frågor att överväga. Men jag tog samtidigt mycket klart ställning för vikten av att verkligen öka detta meritvärde. Om jag minns rätt, var utskottet helt enigt i att ge sin anslutning till denna bedömning. I botten låg det utredningsarbete som den Andrénska kommittén hade gjort och som jag betraktar som mycket förtjänstfullt.

Jag tycker det är viktigt att detta arbete nu inte försenas. Min enda invändning mot att föra över uppgiften till den nytillsatta utredaren gäller om denna fråga betraktas på ungefär samma sätt som de frågor som här omnämns, nämligen meritvärdet av deltidsarbete, vård av barn och annat sådant. En del av de frågorna bedömer jag som ganska komplicerade.

Jag tror att det finns en ganska stor enighet om att öka meritvärdet för forskarutbildning. Vad som kräver ytterligare utredning är väl hur man skall kvantifiera detta, alltså vilken faktisk vikt det skall ges.

Jag skulle alltså bara vilja vädja till utbildningsministern att se till att detta arbete inte försenas. Släpp inte frågan helt till civilministern, så att den fastnar i något slags avtalscirkus, utan försök verka för att denna fråga ganska snart får sin lösning! Jag tror att det är en av nyckelfrågorna när det gäller den framtida forskarrekryteringen.

Anf. 3 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag kan försäkra Jan-Erik Wikström att även jag har ett intresse av den här frågan. Jag kommer inte att släppa den till någon sorts allmänt avtalsreglerande. Det finns också viktiga forskningspolitiska aspekter i detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1982/83:272 om gymnasieskolans utbildning i jord- och skogsbruk m. m.

Nr 92

Tisdagen den
8 mars 1983

Anf. 4 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig varför regeringen i budgetpropositionen minskat antalet intagningsplatser på jord-, skogs- och trädgårdssektorn (den s. k. JST-sektorn) från 2 700 till 2 400.

Jag vet, liksom Ulla Tillander, att det är många som söker till JST-sektorn och att arbetsmarknaden ofta kan se relativt ljus ut för ungdomar med en sådan utbildning. Men jämsides med elevernas intresse och arbetsmarknadens behov måste också kommunernas möjligheter att anordna utbildningar vägas in, när gymnasieskolan skall dimensioneras. Särskilt gäller detta investeringskrävande utbildningar, t. ex. inom JST-sektorn, och när antalet sökande till gymnasieskolan är mycket stort, som just nu.

Det nya planeringssystemet för gymnasieskolan har helt nyligen kommit i gång, och det är då helt naturligt att ändringar kan behövas allteftersom vi får erfarenheter av hur system och ramar fungerar i verkligheten. Till denna verklighet hör också att det fanns "luft" i vissa av de sektorsramar som den förra regeringen föreslog för läsåret 1983/84. Just inom JST-sektorn skall de preliminärt beslutade 2 700 platserna jämföras med de 2 300 som fanns inrättade i september 1982 och med de 2 350 man räknade med att kunna öka till under läsåret 1983/84.

En viktig utgångspunkt för den nya regeringens modifieringar av ramarna för gymnasieskolan var huvudmännens möjligheter att anordna fler platser. I fråga om JST-sektorn ansåg inte regeringen det realistiskt att ligga kvar på en så hög nivå jämfört med vad som hittills kunnat anordnas. Om JST-sektorn plötsligt skulle börja expandera – och det fanns det inga planer för hos huvudmännen i höstas – kan bl. a. vissa reservplatser tas i bruk. De 300 platser som nu tagits från JST-sektorn har lagts på sektorer, där de bör kunna bli utnyttjade. På det sättet blir också gymnasieskolans totala kapacitet bättre utnyttjad.

Anf. 5 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga.

Min fråga föranleddes av de uppgifter i budgetpropositionen som berör antalet sökande, antalet platser för dessa sökande och antalet antagna elever vid utbildningssektorn för jord, skog och trädgård. Vad som är frapperande när man studerar dessa siffror är skillnaden mellan antalet sökande och antalet platser. Ser man på relationen mellan antalet sökande och antalet elever som verkligen kommer in finner man att det inte ens är hälften av de sökande som har chans att komma in.

En sådan relation mellan antalet sökande och antalet antagna – dvs. inte ens förhållandet två till ett – skulle möjligen kunna försvaras och förklaras av att utbildningen inte leder fram till något arbete och att det inte längre finns någon marknad för utbildningen. Det finns ju många utbildningslinjer som råkar ut för att antalet sökande avspeglar något slags eftersläpning – man

Om gymnasieskolans utbildning i jord- och skogsbruk m. m.

*Om gymnasiesko-
lans utbildning i
jord- och skogs-
bruk m. m.*

söker sig till en utbildning som för några år sedan annonserade ett stort behov av arbetskraft. Då är det naturligt att statsmakterna markerar en minskad efterfrågan, om den är av varaktigt slag, genom att skära ner utbildningen. Men det argumentet är inte tillämpligt i det här fallet, för på detta område får ju alla som är utbildade ett arbete. Behovet av en bra utbildning på det här området kommer självfallet att bestå. Därför är det en gåta att man trots dessa avgörande förhållanden, alltså ett stort antal sökande och en stabil efterfrågan, skär ner utbildningen. Den gåtan har inte blivit löst genom det svar som Lena Hjelm-Wallén lämnat här i dag och inte heller genom budgetpropositionen, för enligt den kommer man nästa år att skära ner ytterligare.

Jag tycker att man på sakliga grunder kan ifrågasätta den nedskärning som regeringen föreslår. När regeringen trots behovet av utbildad arbetskraft på detta område och trots det starka intresset för utbildningen vill skära ner, ligger det nära till hands att tolka detta som ett försvagande av dessa näringar. Jord-, skogs-, och trädgårdssektorn gäller ju näringar som i hög grad är aktuella och av vital betydelse för Sveriges ekonomi. Dessutom är det branscher som är särdeles väl lämpade för lokalisering i glesbygd där arbetssituationen kan vara mycket besvärlig. Slutligen är det fråga om någon form av småföretagande, och det är kanske en av förklaringarna till det stora intresse för utbildningen som siffrorna för antalet sökande är bevis på.

För oss inom centern är det här en viktig fråga, inte bara med tanke på dem som söker utbildningen utan också med tanke på lokaliseringpolitiken och de berörda landsändarna, där man har behov av ett så tätt nätverk av små och medelstora företag som möjligt. Vi skulle för vår del gärna se att denna utveckling mot relativt riklig förekomst av småföretag hade fått fortsätta och att man också hade satsat på utbildning på detta område.

Jag vill sluta med att fråga utbildningsministern: Vilken tanke är det som egentligen ligger bakom en nedskärning av denna utbildning när utbildningen så väl behövs? Det kan väl inte bero på att kommunerna inte har kunnat utnyttja 160 av platserna. I förhållande till nivån innevarande är skär man nu ner med 300 platser och nästa år med ytterligare 200 platser.

Anf. 6 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det är viktigt att upprätthålla och gärna också öka utbildningen på gymnasieskolnivå när det gäller sektorn jord, skog och trädgård. Men Ulla Tillander borde känna till att riksdag och regering aldrig an tvinga huvudmännen att starta utbildning. Vad vi har gjort är att vi anpassat de ramar som vi föreslagit riksdagen att fatta beslut om till vad huvudmännen ansett sig kunna klara. Det är ganska meningslöst att inbjuda riksdagen att ta ställning till siffror med mycket "luft" i. Det är bättre att lägga antalet antagningsplatser på en nivå som man vet att huvudmännen kan klara.

Det är alltså inte fråga om någon nedskärning av denna utbildning, utan vi lägger nivån så att kommunerna och landstingen kan klara uppgiften att åstadkomma en utbildning för det antal platser som riksdagen fattar beslut

om, inte så att det blir "luft" i systemet och inte någon utbildning alls.

Anf. 7 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag kan inte hjälpa att jag får ett intryck av passivitet, resignation och uppgivenhet när regeringen i den kommande budgeten t. o. m. skär ner ytterligare. De siffror som jag har redovisat borde faktiskt ha lett till en åtgärd i motsatt riktning. Vad som nu skett ligger inte i linje med de siffror jag har fått.

I september var det 5 371 sökande till 2 732 platser och 2 572 elever kom in. Ändå skär man ner till 2 300 platser. Det finns alltså ingen motivering för nedskärning.

Resignationen tar sig också uttryck i att man minskar antalet platser, trots att det är ganska uppenbart att en utbildning i det här fallet medför investeringar för framtiden och att det är många som skulle komma in på sitt förstahandsval. Det är faktiskt viktigt för motivationen. Lena Hjelm-Wallén har själv i något sammanhang helt nyligen satt upp som ett viktigt mål att eleverna helst skall få sitt förstahandsval tillgodosett. Som så ofta nödgas man även nu konstatera att teori och praktik inte alltid överensstämmer.

Anf. 8 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag vet inte vilka källor Ulla Tillander har. Vi i regeringskansliet måste emellertid lita till de uppgifter om antalet platser som kommuner och länskolnämnder rapporterar in till skolöverstyrelsen. Därvid står det klart att vi inte föreslår någon nedskärning utan att alla huvudmän kommer att få vad de vill ha. Däremot tar vi bort luften i det som Ulla Tillander föreslog förra året, och det tycker jag är renhårigt att göra.

Sedan menar jag att det är viktigt att vi över huvud taget utökar den yrkesinriktade utbildningen. Dit hör naturligtvis även denna sektorn, jord, skog och trädgård. Jag tycker att det är ganska onödigt att Ulla Tillander försöker ge ett intryck av osäkerhet om detta. Någon sådan osäkerhet finns inte – i varje fall inte från min sida.

Anf. 9 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jo, denna osäkerhet föreligger faktiskt, för de siffror som jag åberopar har jag fått från säkra källa. Det skulle vara bra om Lena Hjelm-Wallén återigen kollade sina siffror.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag inte anser att Lena Hjelm-Wallén till fullo har lyckats förklara varför man inom en utbildning till vilken 2 572 sökande antogs i höstas nu föreslår en minskning av antalet platser till 2 300. Det innebär faktiskt inte att man bara tar bort "luften" i systemet. Trots att det fanns 5 371 sökande skär man alltså på kort tid ner antalet platser med 500 eller med närmare 20 %, när man i stället borde sökt vägar att hjälpa kommunerna att fylla alla platser, för det föreligger ju en efterfrågan på denna utbildning. Jag tror inte att det finns något annat område där man beter sig på liknande sätt. Man bör ju, som Lena Hjelm-Wallén säger, i stället

Tisdagen den
8 mars 1983

*Meddelande om
interpellation*

satsa på yrkesinriktad utbildning. Det gör man inte genom att, som nu sker, skära ner utbildningen.

Anf. 10 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det är för mig en gåta att Ulla Tillander kan tala om nedskärning av antalet platser – platser som aldrig har funnits och på det sättet bara har varit luft.

Anf. 11 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Om man har 2 572 elever i utbildning nu och minskar antalet platser till 2 300 är detta en nedskärning. Dessutom aviseras i budgetpropositionen en ytterligare nedskärning med 200 platser under nästa år, och då kan man verkligen undra vad man bygger denna åtgärd på.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1982/83:92 Bryggeribranschens fortsatta utveckling

1982/83:116 Ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

1982/83:122 Ändring i läkemedelsförordningen m. m.

6 § Anmälades och bordlades

Motion

1982/83:2219 av *Ulf Adelson* m. fl.

Tillfällig vinstskatt (prop. 1982/83:102)

7 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 8 mars

1982/83:91 av *Anders Björck* (m) till statsrådet Bengt Göransson om massmediekommitténs direktiv:

Yttrandefriheten är grundläggande för ett demokratiskt samhälle. Den måste finnas i olika former av medier, såväl traditionella som nya. Så långt det är praktiskt möjligt måste olika medier jämföras i yttrandefrihetshänseende.

De nya direktiven till massmediekommittén handlar genomgående om att snäva in yttrandefriheten i stället för att utnyttja de nya mediernas möjligheter att vidga den. Detta är så mycket allvarigare som Sverige redan – i jämförelse med de flesta demokratiska länder – har ett monopolriktat etermediesystem.

Regeringen skriver i utredningsdirektiven:

”Kommitténs uppgift bör vara att lägga fram förslag till beslut om principer för utbyggnad och utnyttjande av ny teknik för massmedieändamål. Förslagen bör utarbetas utifrån såväl massmediepolitiska som kulturpolitiska utgångspunkter.”

Beträffande den nya tekniken heter det:

”De regler som skapas för användningen av ny teknik bör främst syfta till att det kompletterande utbud som ny teknik kan ge tillgång till fyller rimliga krav på kvalitet och tillgänglighet.”

Som framgår tas ingen särskild hänsyn till yttrandefrihetsaspekterna. På *en* punkt nämns de dock, varvid de underordnas de massmediepolitiska.

Det gäller etableringsrätten i kabel-TV som hittills har behandlats av yttrandefrihetsutredningen. Nu får denna grundlagsutredning underordna sig massmediekommittén. Regeringen skriver nämligen:

”Det är emellertid inte ändamålsenligt att bestämma den konkreta innebörden av en grundlagsreglering av etableringsrätten i kabel-TV förrän förslag i de avseenden som har betydelse i detta sammanhang har lagts fram av massmediekommittén.”

Också när det gäller mottagning av utländska rundradioprogram intar regeringen en negativ attityd. Visserligen tvingas man i direktiven konstatera att det med ”nuvarande lagstiftning är tillåtet att ta emot såväl svenska som utländska rundradioprogram i Sverige”. Men någon entusiasm över detta förhållande finns inte i direktiven. I stället heter det:

”Kommittén bör undersöka vilka problem med avscende främst på radiorätt, upphovsrätt och internationella konventioner som uppstår med anledning av olika former för spridning av utländska program.”

När det gäller reklam i radio/TV intar regeringen en ytterst snäv attityd. Frågan om reklamfinansiering får inte ens utredas.

Denna inställning kan med fog betraktas som kortsynt och orealistisk. Den innebär också en beserwisserattityd mot de utländska företag som finansieras med reklam och mot de partier utomlands – inkl. en rad socialdemokratiska – som sedan länge gett sitt politiska stöd till reklamfinansiering av radio och television.

Långt allvarigare är emellertid att regeringen i sin antireklamfanatism är beredd till åtgärder som icke hör hemma i ett demokratiskt samhälle. I direktiven anförs:

”Ett särskilt problem utgör reklaminslag i utländska program som tas emot från satelliter eller på annat sätt och vidareändas i kabelsystem. Kommittén bör belysa konsekvenserna av att sådan reklam kan mottas i Sverige, individuellt samt via centralantennanläggning och kabelnät. Med utgångspunkt i denna analys och de redan angivna ambitionerna beträffande reklamfrihet bör kommittén föreslå vilka regler som bör gälla för mottagning av sådana sändningar.”

Detta vittnar om regeringens bristande känsla för såväl den svenska grundlagen som Helsingforsöverenskommelsen. Grundlagen stadgar i regeringsformens 2 kap. 1 § 2 mom. informationsfrihet. En sådan kan knappast

Tisdagen den
8 mars 1983

*Meddelande om
frågor*

sågas existera om vissa inslag i sändningar som förmedlas via kabel stoppas på grund av innehållets karaktär.

Utredningsdirektiven innehåller, som visats i det föregående, ett antal skrivningar som är diskutabla ur yttrandefrihetssynpunkt. Det är därför viktigt att utfärdaren av direktiven, regeringen, gör vissa klarlägganden. Detta är så mycket mera angeläget som kommittén enligt direktiven skall arbeta skyndsamt.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få rikta följande frågor till statsrådet Bengt Göransson:

1. Vilken roll anser regeringen att yttrandefrihetsaspekter skall ha i massmediekommitténs arbete?

2. Anser regeringen det angeläget att den nya tekniken omfattas av grundlagsskydd som ger den ett likartat värn som traditionella medier?

3. Anser regeringen att möjligheterna i Sverige att ta emot utländska radio- och TV-program skall skyddas?

4. Skall skrivningen i direktiven angående reglerna för mottagning av utländska program som innehåller reklaminslag tolkas så att regeringen vill "släcka" TV-rutan de ögonblick reklam förekommer?

8 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 7 mars

1982/83:318 av *Margaretha af Ugglas* (m) till utrikesministern om åtgärder med anledning av uppgifterna om massakrer i Zimbabwe:

Rapporter om terror och brutala övergrepp mot civilbefolkningen i en del av Zimbabwe, Matabeleland, har nu nått en sådan omfattning och styrka att tillförlitligheten i uppgifterna inte kan betvivlas. Zimbabwe är ett av programländerna för svenskt bistånd. I budgetpropositionen föreslås landramen för Zimbabwe öka från 110 till 125 milj. kr.

1. Vilka åtgärder har utrikesministern vidtagit med anledning av rapporterna om terrorn mot civilbefolkningen i Matabeleland?

2. Vilka konsekvenser anser utrikesministern händelseutvecklingen i Zimbabwe bör få för det svenska biståndet till landet?

den 8 mars

1982/83:319 av *Anders Björck* (m) till kommunikationsministern om den framtida kabel-TV-verksamheten:

Televerket har vidtagit olika åtgärder för att få monopol eller stark kontroll över den framtida kabel-TV-verksamheten. Ett led i dessa

strävanden är bl. a. den försöksverksamhet som planeras i Lund m. fl. orter.

Frågan om den framtida kabel-TV-verksamheten behandlas nu av massmediekommittén. Det är viktigt att denna kan arbeta förutsättningslöst.

Jag vill därför ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. Har regeringen givit televerket några direktiv angående den framtida kabel-TV-utbyggnaden?
2. Om inte, anser regeringen att televerket skall avvakta massmediekommitténs förslag?
3. Anser regeringen att större investeringar på kabel-TV-området bör behandlas av regering och riksdag?

9 § Kammaren åtskildes kl. 15.18.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert